СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. [illegible] Ч. 279. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 1. грудня 1926. VOL. XXXIV. No. 279. Jersey City, N. J., Wednesday, December 1, 1926. THREE CENTS.

КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ КАТОЛИКІВ НАЗНАЧЕНО НА ДЕНЬ 29. ГРУДНЯ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА., 29. листопада. — На засіданню тимчасового комітету в справі скликання церковного Конгресу Українців католиків в Америці ухвалено скликати такий конгрес на день 29. грудня с. р.

Конгрес відбудеться в Филаделфії, в галі Українських Горожан при Френклин Ст. На засіданню відчитано друковану відозву, яка буде розіслана негайно до всіх парохіяльних урядів, а якою комітет запрошує парохії до участи в Конгресі.

Кожда парохія буде могла вислати від одного до трох делеґатів.

В відозві звертається далі комітет до всіх парохій, щоби вибрали делеґатів та повідомили про те секретаря Комітету п. Михайла Дармограя в Филаделфії, який перешле їм відповідні повновласти.

НАЙВИСШИЙ СУД ПІДДЕРЖУЄ ОБМЕЖЕННЯ ЗАПИСУВАННЯ АЛЬКОГОЛЮ ЛІКАРЯМИ.

ВАШИНҐТОН, 29. листопада. — Найвисший Суд Злучених Держав розглядав нині питання, чи конгрес правно обмежив лікарів щодо записування алкоголю для своїх пацієнтів. Питання викликало живу дискусію серед суддів. На 9 суддів НайвисшогоСуду 4 заявилося проти признання такого права конґресови. Більшість сказала, що конґрес поступив згідно зі своїми конституційними правами.

ПРОЦЕС ЗА ВБИЙСТВО ПРОВІДНИКА ГОЛА.

СОМЕРВИЛ, 29. листопада. — На процесі за вбийство проповідника д-ра Гола й його любовниці пані Милс зізнавала далі в своїй власній обороні пані Гол. Через три години вивтував її державний прокуратор і вимусив на ній перше легке признання, що був такий час, що вона підозрівала, що межи її мужом а хористкою є якась афера.

По скінченню переслухання пані Гол оборона обжаловавших закінчила переслухання відводових свідків, а прокураторія приступила до збивання сих свідоцтв.

Прокуратор заявив, що деякі члени лави присяжних суддів проявили упередження і тому він буде відай добиватися признання суду неважним.

БОРОТЬБА МІЖ ЦЕРКВАМИ НЕ ВТИХАЄ.

НЮ ЙОРК, 29. листопада. — Боротьба межи протестантськими церквами а римо-католицькою церквою за право римо-католицької церкви розвязувати подружа некатоликів не втихає. Місцеві ґазети далі подають заяви ріжних священиків і проповідників про сю справу.

Проти арґументів протестантських епископів і проповідників піднесено вчора, що й декотрі протестантські церкви поступали в подібний спосіб, як тепер поступила римська столиця. Пригадують приміром, що в році 1878. відбувся в одній епископальній церкві в Бруклині шлюб панни Мод Лителджан з адвокатом Дженксом. Шлюб був великою товариською аферою серед місцевих богачів, а молодята дістали самих подарунків на 50,000 долярів. В 1891. році се подруже дістало розвід, і на нього згодилася епископальна церква. При наданню розводу мало теж заважити велике богацтво й вплив тепер вже розлюблених молодят.

МЕКСИКО КАРАЄ ЕПИСКОПА.

МЕКСИКО, 29. листопада. — Мексиканський уряд покарав на 800 песетів римо-католицького епископа Анхелеса за нарушенне мексиканських законів про релігію. Нарушив епископ закон у сей спосіб, що відправив богослуження поза церквою. Мексиканський саме закон дає право правити богослуження лишень у церковних будинках.

Судля, караючи епископа, підчеркнув, що епископ заслугує на кару за нарушення закона тим більше, що власне римо-католицькі епископи звичайно наклонюють вірних до послуху світській владі, коли закон на руку епископам.

ТРОЄ ЛЮДИЙ ЗГИНУЛО В ОГНИ.

НЮ ЙОРК, 29. листопада. — В пожарі одного дому на Чері Стріт згинув батько й його два сини. Пожарники найшли в їх мешканню баньку від нафти і на основі сього догадуються, що мав тут місце підпал, може якогось божевільного чоловіка. Поліція веде в тому напрямі пошукування.

УРЯД ДОМАГАЄТЬСЯ БЛИЗЬКО СОТКИ МІЛІОНІВ НА ПОПРАВУ ЗЕМЛІ.

ВАШИНҐТОН, 29. листопада. — Департамент нутрішних справ заповідає, що він предложить слідуючій сесії конґресу до ухвалення видання суми 97 міліонів долярів на ріжні роботи коло поправи землі, як будови там, наводнення, відводнення, тощо.

ОФІЦІЯЛЬНЕ ЗАМКНЕННЕ ВИСТАВИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 29. листопада. — Завтра замкнеться урядово Стопятьдесятьлітну Виставу проголошення американської свободи.

Замкнення припадає на день 30. листопада, який є річницею підписання угоди межи Англією а Злученими Державами, признаючою американську независимість. Підписанне сеї угоди наступило в році 1782.

ЗА ЗМІНОЮ АНГЛІЙСЬКОЇ ПРАВОПИСИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 27. листопада. — Др. Ґ. Дюі, професор Гарвардського университету виступив тут на Конгресі Англійської Мови з пляном змінити англійську азбуку.

Учений заявив, що сю правопись треба змінити основно, навіть починаючи від самої азбуки. Він радить завести для англійської мови азбуку на 42 букви та доказує, що колиб його плян був переведений, то Злучені Держави ощаджували би річно на папері, чорнилі й часі коло одного міліярда долярів.

ЗИМА З ВЕСНОЮ.

НОРТГЕМПТОН, Месечуетс, 22. листопада. — Вся околиця зчудувалася не мало, довідавшися, що одна з найбогатших вдів стейту, пані Вудворд, утекла від родини й віддалася за свого шофера. Вдова має літ 65, а шофер 21.

Вони пібралися ще 6. жовтня, а афера вийшла на яву аж тепер.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ПРОГИБІЦІЙНИЙ ПРОЦЕС.

БОСТОН, Месечузетс, 27. листопада. — Федеральна прокураторія поставила нині перед велику лаву присяжних суддів 40 людий, які мали бути в змові проти прогибіційного закона. Прокураторія добилася від присяжних обжаловання підозрілих.

Справа набирає великої сензації через те, що межи обжалованими за безправство є Луис Ротчайлд, віцепрезидент Гелсі Ексчейндж Бенк оф Ню Йорк.

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНЗІЯ АМЕРИКИ.

ВАШИНҐТОН, 28. листопада. — Департамент торговлі подає, що після докладного обчислення Американці мають десять міліярдів долярів, вложених у заграничних підприємствах.

З тої суми в Канаді вложено 2 міліярди 826 міліонів, в Латинській Америці 4 міліярди 210 міліонів, в Европі 2 міліярди і пів, в Азії, Австралії і решті світа 870 міліонів.

Сі числа показують на вагу суперечки Злучених Держав з Мексиком за посідання нафтових теренів.

„НАЙБІЛЬША ПРОБЛЕМА АМЕРИКИ".

БОСТОН, Месечузетс, 28. листопада. — Збори організації Краєвої Економічної Ліґи прийшли до переконання, що головним питанням, яке стоїть тепер перед Америкою, є зростаюча безправність і брак пошанування для закона.

Коли се товариство піддало під свобідне голосовання виборців, яке питання вони вважають найважнійшим, 1,203 голоси показали на беззаконне, 1,173 на вимір справедливости, що відай значить те саме; 950 на світовий суд, 946 на прогибіцію; 758 на податкову справу; 701 на релігійне й моральне виховання; а 692 на розвій рільництва.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. пп. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на рік 1927 для членів У. Н. Союза вже розпочалась і що вже вислано календарі на адресу пп. секретарів для слідуючих відділів:

Вислано почтою 30. листопада:

Від. 98, 132, 149, 156, 160, 163, 192, 198, 199, 201, 207, 208, 210, 216, 219, 222, 224, 238, 240, 246, 250, 253, 255, 256, 257, 261, 262, 163, 264, 267, 268, 272, 273, 278, 279, 280, 284, 285, 289, 290, 294, 306.

Вислано експресом 30. листопада:

Від. 31 (3 пак.), 94 (3 пак.), 102 (4 пак.).

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня вислання календарів, нехай повідомить Адміністрацію „Свободи".

КРИТИКУЄ ЦЕРКВИ ЗА ШИРЕННЄ НЕНАВИСТИ.

НЮ ЙОРК, 28. листопада. — Методиський проповідник Вагнер наробив немало шуму своєю критикою церковного проповідування. Говорив він, що замісць ширити любов серед людий після науки Христа, більшість церков ширить ненависть. Більшість проповідників говорить, що вони осуджують, а не кажуть, що вони похваляють.

ПЕППІНО ҐАРІБАЛЬДІ ВЕРТАЄ ДО АМЕРИКИ.

ПАРИЖ, 28. листопада. — Ґенерал Пеппіно Ґарібальді, який виїхав недавно з Америки, щоби ратувати заарештованого сього брата Річчіоті, вертає назад до Америки. Перед виїздом з Парижа заявив, що справа його брата буде внедовзі вияснена і його брат буде міг спокійно приїхати до Ню Йорку.

100 НОВИХ КОМПЛЕКТІВ ШКІЛ НА ПРОСКУРІВЩИНІ.

Цього року на потреби народньої освіти Проскурівської округи асигновано 1,076,183 карб. проти 87 тис. карб. минулого року. Відкривається 100 нових комплектів шкіл, а також індустріяльно-технічна та кустарна промислова школи.

По селах відкрито буде дві с.-ґ. школи. Буде кінофіковано 17 сіл та встановлено 5 радіо-установок.

ВИМОВНА СТАТИСТИКА.

Для характеристики відносин у теперішній Польщі подаємо урядову статистику про діяльність польської поліції і судів. Перед травневим переворотом було в перші половині травня в Польщі 612 арештувань, 29 присудів на 60 літ вязниці, одна голодівка. В другій половині травня 64 арештувань, 54 присудів на 40 з половиною років. В червні арештовано 578 осіб, присудів було 71 на суму 195 літ. Голодівок було 10. При розігнанню маніфестації безробітних вбито 14 осіб, ранено 44 особи. В липні арештовано 250 осіб, засуджено 112 осіб на 207 літ вязниці, голодівок було 4. В серпні арештовано 138 осіб, переведено 25 процесів проти 142 обвинувачених, засуджено 85 осіб на загальну суму 244 років, голодівок було 3, розігнано 5 віч.

НОВА БЛАГОДАТЬ АВЕРЕСКАНЦІВ.

„Хліборобська Правда" з 24. Х. ц. р. доносить: Цими днями вийшло розпорядження міністра освіти, що забороняє учням, які ходять до румунських шкіл, говорити між собою иншою мовою, крім румунської. У т. зв. українській гімназії позволено ученикам у трох днях тижня говорити по українськи. Всі професори обовязані слідити за учнями, щоби ці не переступали цього розпорядку.

Після заборони всякого навчання українською мовою, заборони ввозу друкованого слова українського зза кордону, прийшло тепер і це розпорядження, яке свідчить чи не найліпше про рівноправність і свободу в боярській країні.

ПРИЧИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В БЕСАРАБІЇ.

„Арґус" з 3. XI. ц. р. подає:

Аграрна реформа, що дала частину голої землі селянам, мала ті наслідки, що селянство 8 літ стоїть покинене цілком і виставлене на долю судьби. Брак ремаменту і нового інвентаря через дорогі ціни привели до пониження продукції хліба. Окрім цього бесарабські продукти втратили свої старі ринки в СССР., а нових і досі не мають. Брак добрих нових доріг і занедбання старих, неможливість роздобути дешевий кредит, а вкінці нечувані податки навіть і підчас неврожайних років привели край до руїни.

Приміром хай послужить бесарабське садівництво. До війни було в Бесарабії 40,500 гект. садів, а в них було до 11 міл. дорогих овочевих дерев. Щорічний вивіз овочів доходив до 2,900 вагонів, що в сьогоднішній валюті рівняється 4.5 міліярда леїв. Цього року вивіз упав аж до 162 вагонів. В багатьох селах славні колись бесарабські виноградники прийшлося населенню вирубати і засіяти або оставити під пасовиско. Бесарабія душиться від браку ринків збуту, від адміністративного безголовя і без кредиту. До війни протягом 30 літ Росія вложила в Бесарабію більше як 100,000,000 зол. рублів, а Румунія тепер за 8 літ всього 1.5 міліярда паперових леїв, то є 5 міл. зол. рублів.

ВІДГОМІН „КРІВАВОЇ СЕРЕДИ".

Небавом начнеться процес проти учасників демонстрації безробітних в Стрию, яка відбулася 31. березня ц. р. і коли то впало 9 трупів, а кільканайцятьох ранено. Є це так звана „кривава середа". На лаві обжалованих засядуть самі робітники.

ЗАБОРОНА ЛИСТОПАДОВОГО СВЯТА.

Роковини 1. листопада заняття Львова українськими військами — святковано цього року всюди тайком, а голоси преси, присвячені цьому святові, прокуратура з засади конфіскувала.

МАЛОЛІТНА ДОЧКА ПІЛСУДСКОГО МАЄ КОРОЛІВСЬКИХ ЖЕНИХІВ

ВАРШАВА, 29. листопада. — Пілсудского вважають вже майже дійсним королем Польщі. О руку малолітної, бо всего 13-літної його дочки Ванди стараються немби які женихи, бо е ними: Малолітний Отто Габсбурський, син покійного австрійського цісаря Карла і Владислав Радзівіл, син того польського магната, в якого домі відбулися недавно ті наради, на яких зафеpовано Пілсудскому корону.

Сам Пілсудскі, як кажуть, находиться тепер в дуже скрутному положенню. Він вправді хоче бути диктатором і мати рішаючий голос в державній кермі, але не хоче висувати себе формально на чоло. По тій причині не хоче приняти зафеpованої королівської корони. Події одначе розвиваються так, що йому не лишається нічого иншого, як ту корону приняти. Він стратив опору у всіх тих партій, які його поставили на чоло. За ним тепер стоїть тільки військо і обшарники та богаті промисловці. А ті домагаються того, щоби Польща стала королівством і задокументувала в той спосіб свою силу перед світом, а саме, що нею кермує богата і освічена кляса, а не девять десятих анальфабетів, як було досі.

БУДЕ МОЖЛИВІСТЬ ВИБОРУ НЕІТАЛІЙСЬКОГО ПАПИ.

РИМ, 29. листопада. — З ватиканських кругів повідомляють, що папа студіює справу побільшення числа кардиналів в Святій Колегії Кардиналів. Те число виносило досі 70 членів. Ніколи не були обсаджені всі місця, бо задержався такий звичай, що кождий папа залишає кілька вільних місць, щоби на случай його смерти міг наслідник дібрати собі кількох кардиналів після своєї вподоби.

Число кардиналів так розділене, що половина з них є італійського походження, а другі походять з других країв. Теперішний папа хоче побільшити Святу Колеґію до 80 кардиналів, щоби дати більше заступництво другим краям. В той спосіб буде збільшене число неіталійських кардиналів, а приналежності виборі папи може прийти до цего, що буде вибраний папою кардинал неіталійського походження. Деякі думають, що це було би може й добре для самого італійського народу, бо в той спосіб можна би лекше поладити спір між Ватиканом а італійською державою.

УБРАВШИСЯ В ОДЕЖУ СМЕРТИ, ПРОСИТЬ О ЗМІНУ ЯПОНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

ТОКІО, 29. листопада. — Коли переїждав японський престолонаслідник, будійський жрець Ґіраяма, убраний в мантію смерти з кинджалом, призначеним для гаракірі, передерся через поліційний кордон і пустився до автомобіля, щоби передати престолонаслідникови просьбу в справі зміни японської політики.

Поліція придержала його і налякалася, бо думала, що він хоче виконати атентат. Ґіраяма показав петицію та заявив, що його життя для него й так нічого не вартує, тому він рішився поповнити гаракірі, а перед самовбійством хотів передати ту петицію, щоби хоч в той спосіб допомогти свому народови та зробити добре діло.

ФРАНЦІЯ СВЯТКУЄ ПАМЯТЬ ПРИЇЗДУ ФРАНКЛІНА ДО ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 29. листопада. — В маленькім портовім місточку Орей відбудеся велике свято в память 150-літної річниці прибуття до Франції Бенямина Франкліна, першого американського амбасадора. Франклін прибув до Франції 4. грудня 1776 року, щоби просити Францію о матеріяльну допомогу в боротьбі о независимість.

В тім місци, де він вийшов з корабля на сушу, буде прибита велика памяткова таблиця, а прибережна вулиця буде знова названа його іменем.

ФАМІЛІЯ ВАШИНҐТОНА В АВСТРІЇ.

ВІДЕНЬ, 29. листопада. — Австрійський барон Джордж фон Вашинґтон продає тепер американським любителям старовини оригінальний лист Вашинґтона, писаний президентом перед самою смертю до діда продаючого, Джемеса.

Австрійський Вашинґтон доказує, що він походить з тої самої родини, що американський перший президент. Та родина розкололася ще в 15. столітті.

РУМУНСЬКИЙ КОРОЛЬ ХОЧЕ БАЧИТИ СИНА КАРОЛЯ.

БУКАРЕШТ, 29. листопада. — Хоч як важко одержати правдиві відомости що до цего, що діється з румунським королем Фердинандом, то вже таки одно певне, що він тяжко хорий на рака та що він може кождої хвилі скінчити. Втаємничені подають, що король дуже хотів би побачити свого сина Кароля, якого одначе не хочуть допустити до Румунії. Сам він одначе приїхати не може, бо йому поворот на 10 літ замкнений. Та справа буде правдоподібно вирішена в Парижи, коли зідуться королева Марія, Кароль, Братіяно і представники опозиції, які домагаються повороту Кароля.

ВИКИНУЛИ ПРОМОВУ РАБІНА З СЕНАТСЬКИХ ПРОТОКОЛІВ.

БУКАРЕШТ, 29. листопада. — Рабін Чірельзон, який є членом румунського сенату, виступив з мовою, в якій остро скритикував антисемітський рух в Румунії. Ту мову не поміщено в протоколі з обави, що вона може спричинити заворушення.

При всякій нагоді складаймо жертви на Сиротинець-Захист Українського Народного Союза.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ІСТОРІЯ МСТИТЬСЯ Й НА ЦЕРКВАХ

Не далекий той час, як в Америці не було більше ґучної церкви понад російську православну церкву. Се була церква, яка чванилася перед Американцями найбільше вишуканим обрядом. Про відправи її епископів росписувалися американські ґазети. Провідники сеї церкви відзначалися величчю. Немовби все було підобране на те, щоби показати, що за сею церквою стоїть одна з найбільших сил того світа, російський самодержний царат.

Сила сеї церкви й стоячої за неї держави мали на ціли не лише імпонувати чужинцям, але, що важнійше, притягати людий, які даються притягати такими річами, як виглядом сили й могучости. Правда, звичайно хиткі й безхарактерні люди даються сим притягати, але російська церква на се не дивилася. Вона числила, що в світі рішає число, маса.

І російська православна церква справді притягала до себе богато людий. Русини, яких душа збунтувалася проти гнету Польщі, але які не найшли в собі самих опори до боротьби проти ворогів, полинули тисячами до російського православя. Десятки напів грамотних людий пішло туди в попи за хлібом, пішли служити можним силам світа, покладаючися на те, що сила потрафить їм во віки забезпечити „хліб і масло".

Таке ділялося в Америці не цілих десять літ тому назад. Аж ось нині читаємо в американських ґазетах, що одна американська протестантська церква в Ню Йорку відпускає половину своєї каплиці на відправи для православного епископа Платона. Відступає їй за одного доляра на рік. Наймогутнійшій колись церкві Америки відступає кут як жебракови.

До того доборолася могуча православна російська церква. Доборолася через те, що оперлася на можних світа сього, які показалися опісля великаном на глиняних ногах. Якби замісць опиратися на царів і князів, ся церква була оперлася на народ, вона нині не ходилаби кутами як жебрак.

Не займалибся ми може нещасною долею російської православної церкви, якби нині на наших очах другі церкви не пробували ходити тими самими дорогами, які виглядають на гладкі, а які неминучо ведуть у пропасть. Слідами царської церкви ідуть в Польщі провідники православної та деякі провідники греко-католицької церкви, пробуючи опиратися на польський уряд. Як колись царські батюшки сподівалися мати до смерти вигоди від царського уряду, так сі сподіються мати вічну наживу з ласки польського уряду. І як нині царські батюшки опинилися без власного кута для богослужень, чи довго будемо ждати на те, що й ті, які нині шукають опори в польськім уряді, опиняться без вірних і без церков?

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

ДУМКИ ПРО ДЕМОКРАТИЗМ.

В англійських журналах і книжках появляється щораз більше голосів про те, що демократизм має в собі не тільки дуже добрі сторони, але має і дуже злі. Що демократизм постійно деморалізує загал — виховує індивідуалістів-анархістів, розбиває громадську силу для догодження одиницям; під плащ демократизму ховаються всякі елементи з руйнуючими стремліннями; його загальні засади використовують всякі авантурники і демагоґи — і кінець кінцем все зводиться до гіршого.

Під „демократичном" ладом розуміється загально такий громадський чи державний лад, де громадськими (чи державними) справами править не оден чоловік, не оден абсолютний монарх, чи диктатор, чи папа, не одна партія чи кляса, але цілий народ через своїх представників.

Отже демократичний лад має засновуватися на праві кождої одиниці з громади, чи з народу, висловляти свою думку про те, що вона думає, чого вона хоче, що вона любить, що їй найбільше потрібне, та як громадську роботу попровадити, щоби бажаного і потрібного найбільше осягнути. Дальше, кожда одиниця має право рішення при виборі тих людей, які мають громадську роботу провадити.

—o—

Хоч на перший погляд те, що висше сказано, виглядає дуже добре, однакож неоден добрий замір, неодна захоплююча теорія має свої недостачі, свої трудности, свою непрактичність. Візьмімо кілька примірів:

Коли скажемо, що кождий чоловік з народу має право висловлювати свою думку про все і рішати про всяку громадську справу, то мусимо таке право признати:

1. Тим, які неспосібні ніколи зрозуміти ваги загальної справи.

2. Тим, які будучи занятими иншими справами, не мають змоги зрозуміти, що можна зробити, а чого ні.

3. Тим, яким ходить лише о власні особисті інтереси і тому вони раді справу так налагодити, щоби мати для себе одних найбільші користи.

4. Тим, які хоч і щиро думають, але думають під чужим і може зовсім ворожим впливом, отже собі і загальній справі на шкоду.

5. Тим, які будучи авантурничого, демаґоґічного успособлення, тільки про те дбають, щоби робити ґалабурду, йти проти всіх і всього і так себе наперед висувати.

6. Тим, взагалі, які не мають поняття про розміри тої машини, яка конче потрібна до провадження широкої громадської (чи державної) роботи; про її неминучу залежність також від инших, посторонних чинників, а не тільки від бажань і диктатів загалу.

Загал може лише сказати: робіть щиро, старайтеся! — Однакож загал не може зрозуміти і подиктувати ані всіх способів роботи, ані тих труднощів, які знають лише ті, котрі роботу роблять.

З наведеного бачимо, що загал не складається з однородної в усім маси. Є люде ріжної щирости, ріжної свідомости, ріжних нахилів, ріжного виховання, ріжних особистих уподобань і стремлінь. З того виходить, що сам загал не може стати на одній думці, на одних засадах.

Серед демократичного загалу є всюди партії — партії навіть між одною клясою, прим. між самими робітниками. З того виходить, що „голос народу" часто є цілою купою найріжнороднійших, деколи зовсім суперечних собі голосів. І тому демократичний лад держиться не одноцільним розумом, не законом Демосу (народу), але вічним поборюванням одних партій другими, з цілими ланцюхами інтриґ і використовування легковірности несвідомого загалу.

—o—

І ось тому, спробувавши ладу демократичного, люде бачать, що і він не досконалий. Бачать, що і йому (як і всякому другому ладови) треба поставити якусь границю. Бачать, що треба означити, що є дійсна демократія, а що себе лише демократичним накривалом накриває.

Анархія не є демократичною роботою, хоч би її поширював самий найширший загал.

Дурнота, незнання, сліпа впертість, односторонність, самолюбство, чужі ворожі впливи, чужа аґітація, або байдужність до одних чи других, чи всіх громадських справ, не можуть бути ніколи пожаданими в демократичнім ладі.

Дурень, незнайко, байдужий, самолюб, чужий аґент, авантурник, індивідуаліст — не можуть мати такої самої вартости, як щирі і розумні люде в жадній людській орґанізації.

—o—

В демократичнім ладі, як в усякім иншім, на переді життя стоїть ціль загального добра, а не примхи і забаганки одиниць. В демократичнім ладі при виборі провідників рішає загал, однакож поставивши їх, піддається їх проводови і з довірям в їх щиру волю йде за ними. І в демократичнім ладі на провідників і правителів вибирають лише тих, які на потрібній роботі найкраще розуміються. І в демократичнім ладі розумний провідник не послухає нерозумних диктатів мало-свідомого загалу. І в демократичнім ладі бувають навіть щирі люде, які з власного нерозуму, або під впливом чужої, ворожої аґітації стають проти провідників громадської робити і шкодять загальній громадській справі.

Ось так в практиці виглядає демократичний лад, про який і в нас деколи споминається!

Щоби демократичний лад був здоровий, то конче треба, щоби в нім люде не переступали границь. Щоби були тим, чим є і не показували себе тим, чим вони не є.

Сих кілька уваг і примірів може і нам деколи придатися.

(К. Г. Ч. в канадійськім „Українськім Голосі").

—o—

БОРОТЬБА З НЕПИСЬМЕННОСТЮ НА ПОЛТАВЩИНІ.

Минулий рік роботи товариства „Геть неписьменність" дав певні досягнення. Всього по окрузі в 1925-26 році функціонувало 156 осередків товариства, з них на селі 144, в місті 12. Членів у цих осередках було 5.735. Одні з них проводили навчання окремих неписьменних або невеличких груп, инші були прикріплені до пунктів лікнепу і допомагали в роботі школи. За рік в 63 ґрупах індивідуально-ґрупового навчання вчилися 513 душ, в 80 стаціонарних лікпунктах 2,220 душ на селі та 156 по місту. Крім безпосередньої участи в роботі шкіл лікнепу товариство також допомагало лікпунктам постачаючи літературу, паливо і т. инш.

В наступному році товариство гадає провести окружний зізд. В Полтаві товариство поширює роботу по житлокопах, закладаючи по них осередки та групи ліквідації неписьменності.

В 1926-27 році товариство гадає відкрити 60 стаціонарних пунктів, де мають ліквідувати неписьменність 1,800 душ та 197 груп індивідуально-групового навчання, що мають охопити 2,010 душ. Для цього окружне товариство асиґнувало для районних товариств 6 тис. карб.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

К. Г., Н. Д. — „Ваша" поезія не може бути поміщена, на всякий случай, не з Вашим підписом, бо вона не Ваша, а Франкова. Ми вже раз остерігали перед того рова писанням поезій, але се видно Вам не помогло. Ви просто переписали поезію зі збірки „З Вершин і Низин", дописали свій підпис, і думаєте, що Ви вже можете стати поетом. Не вже Вам справді здається, що якби ся поезія була дійсно появилася з Вашим підписом у ґазеті, а се легко може случитися, бо в поспіху перегляду можна переочити навіть більше відому поезію, а авторства всіх менче відомих, уже просто знати ніхто не може, — не вжеж поміщенне сеї поезії Франка з Вашим підписом булоби принесло Вам честь? Чиж не бачите Ви самі, що таким поступком Ви завдалиби удар своїй власній чесній чести? Хибаж Ви не знаєте, що наші люди вже знають, що взяти чужу поезію й підписати своє імя під неї, се те саме, що вкрасти чужу річ та сказати, що се власне? Не бачите, що з такою роботою людина стає не поетом, а злодієм поезій? Чи варта за таку „почесть" трудитися?

—o—

„Гасло". — Добра допись, та за пізно прислана. В місяць по концерті, коли люди про нього вже забули, дописий про концерт не пишеться. Пишіть про такі справи сейчас.

—o—

І. П. Ню Йорк. — Буде поміщене. Підождіть.

—o—

„Фабрика". — Чи буде поміщена Ваша допись, не знаємо, поки її не побачимо. Щодо теми, то вона добра. Спостереження про працю в фабриці, як взагалі про всяку життєву справу, можуть бути навіть дуже цікаві. Коби лишень не скінчилося з Вашим бажанням, як се звичайно буває з людьми, які „робилиби, якби знали, що з того щось вийде..." Того рода люди, що хочуть мати запевнення успіху, ще заким вони роботу почали, звичайно до роблення діла не доходять.

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ.

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного).

(42)

Розбійники знов поговорили; і після недовгої наради розділилися на дві части. Більша прийшла до Серебряного.

— Веди нас!— сказали вони: — нехай буде з нами те, що з тобою!

— А другі-ж що? — спитав Серебряний.

— Другі вибрали атаманом Хлопка, ми з ним не хочемо!

— Там що найгірші лишились, — шепнув Перстінь до князя: — вони й билися вчера не так, як сі!

—А ти, — сказав Серебряний, — ні за що не пійдеш зо мною?

— Ні, князю, я не те, що другі. Мені цар не дарує, не такі мої провини. Та, правду сказавши, й скучно стало без Єрмака Тимофієвича; ось вже рік не бачив я його. Прощай, князю, не згадуй лихом!

Серебряний стис за руку Перстеня і обіймив його кріпко.

— Прощай, атамане, — сказав він, — жаль мені тебе, жаль, що ідеш на Волгу; не таким би тобі ділом заниматись.

— Хто знає, князю, — відповів Перстінь і відважний його погляд набрав дивного виразу: — Бог милосердний, ачей не завсіди буду тим, що тепер!

Говорячи се, Перстінь і не думав, що за сімнайцять літ він буде послом до царя, щоби приймив під свою власть цілу Сибір, котру підбив Єрмак.

Розбійники стали приготовлятися в похід.

Коли зійшло сонце, на березі ріки вже не було видно ні шатра, ні людей Басманова. Федір Алексієвич зірвався був ще в ночи, щоби першому принести цареви звістку про побіду.

Прощаючися з товаришами, Перстінь побачив біля себе Митька.

— Прощай-же й ти, говоруне! — сказав він весело, — послужив ти вчера цареви за чотирох, дарує він і тобі!

Але Митько погласкався по волосях.

—Ну, що? — спитав Перстінь.

— Нічо! — відповів ліниво Митько, справляючи одною рукою волосе, а другою поскрептуючися коло пояса.

— Ну, нічого, так нічого! — і Перстінь уже було відійшов, коли Митько, надумавшись, сказав протяжно:

— Атамане, а атамане!

— Що?

— Я в Слободу не хочу!

— Кудиж ти хочеш?

— А з тобою!

— Годі зо мною; я на Волгу іду.

— Ну, і я на Волгу!

— А чомуж не з князем?

Митько висунув одну ногу вперед і вдивився, немов в заклопотанню, в свій ходак.

— Може боїшся опричників? — спитав насмішливо Перстінь.

Митько знов став поскрептуватись то в голову, то в боки, то в плечі, але не відповідав нічого.

— Чи мало ти їх бачив? — продовжав Перстінь: — зїли вони тебе, чи що?

—Заручену взяли! — бовтнув нехотя Митько.

Перстінь засміявся.

— Бач, як не може забути! Не хоче з ними жити! Ну, пристань до Хлопка.

— Не хочу, — сказав рішучо Митько: — хочу з тобою на Волгу!

— Та я не прямо на Волгу!

— Ну, і я не прямо!

— Кудиж ти?

— А куди, ти, туди й я!

— Ех, причепився як репях! Так знай же, що мені перше треба в Слободі бути!

— По що? — спитав Митько і витріщив очи на атамана.

— По що? По що! — повторив Перстінь уже нетерпеливо: — по те, що я там торік оріхи гриз, та лупину забув!

Митько поглянув було на него здивований, але зараз усміхнувся і роззявив рот по самі уха, а від очей пустив по скранях промінні зморщки і надав свому лицю як найхитрійший вираз, немов бажаючи сказати: мене, брате, ошукати не так легко; я дуже добре знаю, що ти ідеш в Слободу не за лупиною з оріха, а за чимсь другим!

Але він сего не сказав, тільки повторив, усміхаючись:

— Ну, і я з тобою!

— Що з ним вдієш!— сказав Перстінь, стискаючи плечима. — Не відчепишся, бачу, від мене; ну, нехай же: ходи зо мною, дурню, лишень опісля не нарікай, коли тебе повісять!

— А хотя й повісять!— відповів Митько рівнодушно.

— Гарно, хлопче. Ось за що люблю! Прощай же ся скорше з товаришами, тай в дорогу!

Заспане лице Митька не ожививлося, але він зараз же зачав нескладно приступати до товаришів і, чи хто хотів чи ні, кождого цмокнув по три рази, де попало.

— Атамане, — сказав Серебряний, — значить нам з тобою одна дорога?

— Ні, боярине. Де я пійду, там тобі не проїхати. Я в Слободі буду скорше ніж ти, і колиб ми стрілись, то не пізнавай мене; але воно ми не стрінемось; я відійду, заки ти приїдеш; треба дещо поладити.

Серебряний здогадався, що Перстінь мав дещо схованого чи закопаного в околицях Слободи, і не напирав.

Небавом два відділи потяглися в дві ріжні сторони.

Більший ішов за Серебряним по-здовж ріки зеленим лугом, ще покритим слідами вчерашної битви, а за ним, спустивши голову і хвіст, тягся Буян. Він часто підбігав до Серебряного, жалібно завивав, і потім вертався на свіжу Максимову могилу, поки в кінци не сховалась вона за високим тростником.

Другий, меньший відділ, пійшов за Хлопком.

Перстінь віддалився в третій бік, а за ним поплівся Митько.

XXVIII.

Поставленне до очей.

В тиждень потім цар приймав в своїй спочивальні Басманова, котрий тілько що прийшов з Рязани. Цар знав уже подробиці битви, але Басманов думав, що звістив йому се перший. Він надіявся признати собі одному всю честь побіди і числив, що через своє оповіданне знову добересь до царевої ласки.

Іван Василевич слухав його уважно, перебираючи чотки і потупивши очи в дорогоцінний перстінь на вказуючім своїм пальци; але коли Басманов скінчив оповіданне і закинувши кучері сказав задоволений: „Щож, государю, ми бачу, постарались для твоєї милости!" — то Іван підніс очи і усміхнувся.

— Не пожалували себе, — продовжав прилещуючись Басманов, — то вже й ти, государю, не жалуй нагородити слугу свого!

— А чого би тобі хотілось, Федю? — спитав Іван буцім то добродушно.

— Та зроби мене хоть окольничим, щоби люде не докоряли.

Іван поглянув на него уважно.

— А як же мені нагородити Серебряного? — спитав він несподівано.

— Опальника твого? — сказав Басманов, прикриваючи своє замішанне звичайною своєю безвстидностю: — та як же, як не шибеницею? Аджеж він утік з тюрми, та з своїми станичниками мало не попсував справи. Не переполош він Татар, ми би їх всіх як перепелок зловили.

— Справді так? А я думаю, що Татаре булиб зловили тебе так, як колись то, тямиш? Аджеж тобі се не першина!

— Не першина за тебе горе терпіти, — продовжав безвстидно, — а ось першина, щоби спасибі вчути. Не бійсь, тобі і Годунов, і Малюта і Вяземський не по-мойому служать, а нагород ти для них не жалуєш!

— І дійсно не по-твому. Де їм танцювати супроти тебе!

— Надіє-государю, — відповів Басманов нетерпеливо, — коли нелюбий я тобі, пусти мене зовсім від себе!

Басманов сподівався, що Іван затримає його; але за сей тиждень цар уже вспів відвикнути від него, тим більше, що Малюта старався йому омерзити Басманова.

Рахунок Басманова вийшов невірний. Видно було, що цар кпить собі з його досади.

— Нехай же буде, — сказав цар буцім то жалісно: — хоть і банно мені буде без тебе, сироті одинокому, і справи державні, бачу, попутаються, та що діяти? Буду якось поводитися моїм слабим розумом. Іди собі, Федю, на всі чотири вітри! Я тебе силоміць держати не буду!

Басманов не міг довше скрити своєї злости. Випещений давними відносинами до Івана, він дав їй повну волю.

— Спасибі тобі, государю,— сказав він, — спасибі за твій хліб-сіль! Спасибі, що виганяєш слугу свого, як непотрібного пса! Буду, — додав він неосторожно, — буду хвалитись по світі твоєю ласкою! Нехай же другі послужать тобі, як служила Федора! Богато гріхів взяв я на душу на службі твоїй, одного тілько гріха не взяв, чарівництва не взяв на душу!

Іван Василевич за цілий час усміхався, але при послідних словах вираз його лиця змінився.

— Чарівництва? — спитав він здивований і майже гнівний: — та хтож тут чарує?

— А хоть би твій Вяземський! — відповів Басманов, не спускаючи очей перед царським поглядом. — Так, — продовжав він, не страхаючись грізного виразу Івана: — тобі видно одному незвісно, що коли він буває в Москві, то ночами їздить в ліс, до млина, чарувати; а на щож йому чари, як не на те, щоби звести з світа твою царську милость?

— А ти-ж се відки знаєш? — спитав цар, прошиваючи Басманова допитливим оком.

На сей раз Басманов трохи злякався.

— Аджеж я, государю, вчера тільки вчув від його холопів, сказав він поспішно: — колиб учув був перше, я зараз же сказав би був се твоїй царській милости.

Цар задумався.

— Іди, — промовив він по малій мовчанці, — я се діло розберу; а з Слободи не їдь до мого приказу.

— Басманов пійшов, радий, що вспів збудити в недовірчивім серци царя підозрінне на одного з своїх противників, а сильно зажурений холодностю царя.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ОБОРОНА ЧИ ОБЖАЛОВАННЄ.

(У відповідь оо. Консульторам.

Одержав я до підпису, подібно як і другі українські кат. священики, письмо, вислане і підписане оо. Консульторами, в котрім вони домагаються очистити епископа Богачевського із закидів, які йому роблять в народній пресі. Це письмо має бути по тім оголошене як заява, що ми всі священики не тільки що пятнуємо всі закиди проти особи епископа Богачевського, але й солідаризуємося з цілою його роботою. Того письма я не підпишу з слідуючих причин:

Вже сам спосіб оборони епископа цілком невідповідний. Це дійсно мізерна оборона. Бо коли епископ хоче на правду станути перед українською суспільністю та дати доказ, що роблені йому закиди суть несправедливі, — то хай се зробить отверто і сміло. Якщо хоче знати думку духовенства, то нехай скличе нас, пояснить свої діла і послухає нашої гадки і наших жалів. Коли переконає нас, що його діяльність не веде до розриву з народом, тоді доперва наші підписи положимо з власного переконання і з доброї волі.

Знаю, що не оден знайдеться, що для власної вигоди підпише це письмо, але я переконаний, що ні оден, хто шанує себе, не зважиться підписатися на те все, що в тім цікавім документі понаписувано, бо є тут повно баламуцтва і неправди.

1. В першу чергу не є правдою те, що обурення, яке викликав епископ в народі, а з окрема полеміка в часописях, звертається проти кат. віри та зміряє „розбити гр. кат. Церков, а на її румовищах заложити якусь іншу". Борба ведеться не проти нашої церкви, а проти еп. Богачевського, проти зненавидженого нового курсу політичного та проти несправедливого принципу, на підставі котрого так духовенство як і цілий нарід мають в слпій покорі повинуватись кождому епископови, та не питаючись хто він, який він та ким над нами настановлений: має тілько сліпо його слухати, хоч би діяльність його виходила на шкоду народа, а навіть самої нашої церкви.

2. ОО. Консультори жаліють, що епископа називають „Поляком", та покликуються на „факт, що епископ походить з родини, в якій Поляків ніколи не було". Тут вони або не порозуміли, о що властиво ходить, або склали самі такий закид, щоб улекшити собі тяжку та невдячну оборону. Та нам не о те ходить, чи епископ Богачевський з українського, чи з польського роду; тут закидається йому, що він розбиває наше народно-політичне життя, що в його органах „Америка" а тепер навіть в „Місіонари" та в „Епарх. Вістях" плюгавиться найбільш заслужених синів України; епископови закидають далі те, що болі, радощі, надії нашого народу є чужі його серцю і тому не чується з його уст ніколи хочби навіть натяку на те, чим наше серце накипіло. І тому саме, що під нещасливою рукою еп. Богачевського стало гаснути українське життя, тому, що така його діяльність виходить на шкоду нашого народа, поширилося в народі переконання, що його діяльність приносить радість, але не українському народови, а тільки Польщі.

3. Не перечимо, що епископ в своїм офіціяльнім органі та в органі „Провидіня" називає себе Українцем, а навіть — як кажуть оо. Консультори — має печатку українську. Не перечимо, що епископ приватно між нами, — так сказатиб в чотирох стінах, — як ніхто чужий нас не чує, — цілком відважно називає себе Українцем. Але перечимо, щоби епископ, деб він не показався, все називав себе українським епископом, та що лишень все і всюди тільки американські репортери через незнанне і мильні інформації називали його Рутеном. ОО. Консультори! Як наївно слабонька Ваша оборона! Коли-б епископ хотів розуміти, як важне для нас імя „Українці", та скільки шкоди приносить рутенське баламуцтво, то в його органі не був би чейже п. Назарук оборонював рутенства та не поручав уживання одної та другої назви. Коли-б епископ був розумів — а такого розуміння від него нарід має право домагатись, — що називанне нас рутенцями, значить зводженне нас до якогось маленького, загумінковового племени, котре від віків було під Польщею та до приналежности до Соборної України не має ніякого права і колиб знав, що через те Польща робить собі претенсії втручуватись і в наші тутейші американські справи: то повинен був вже давно постаратися о те, щоб не тільки Рим називав нас не Рутенами, а Українцями, але повинен був чартер дієцезії справити в тім самім напрямі.

Доказів, що епископ походить з чисто українського роду без крихітки примішки польської крови,— нам не треба і в тім напрямі заощадимо оо. Консульторам всякий труд: натомість суть незбиті докази, що з українським іменем епископ не все поступав так, як сего вимагає добро українського народа.

4. „Много інтриґ поширюється ізза целібату" — згадується далі в письмі оо. Консульторів.

Тою мізерною фразою хочуть оо. Консультори вимінути відповідь на пекуче питанне, яке непокоїть загал вірних, що дорожать правами нашої східної церкви, — правами забезпеченими унією, соборами і тисячлітньою традицією. Галицькі епископи принайменше не таїлися, завели целібат, а народови сказали: „І що нам зробите? Ми слухаємо міцнійших від вас". Еп. Богачевський доси не відважився дати ясної відповіди; зате відповів собі вже загал і відповів влучно. Що епископ не робить тут в нашій дієцезії ніякої ріжниці між священиками жонатими а нежонатими, — то се тут ні при чім. Навіть і то, що в епископській канцелярії, а навіть в Консисторії переважають жонаті, — є арґументом дуже невеличкої вартости. А вже впрост обиджаючим є те, коли оо. Консультори мають відвагу писати, що епископ все і всюди звертає увагу (що за дипльоматичний вислів!), аби священикам забезпечити відповідне удержанне. Не треба кликати з гробу бл. п. о. Василевича; оо. Копитчак, Думич, п. Держирукова назвуть несовістним брехуном кождого, хто мав би відвагу правдою назвати таке твердженне.

5. Що „ідуть інтриґи ізза календаря", то нам певно прикро, але не можу й тут своїм підписом брати на себе відвічальности за нефортунні помилки епископа в справі зміни календаря. До реформи календаря ставилася загальна опінія під впливом часописей чимраз прихильнійше; однак така реформа може бути переведена не під примусом і не підступом. Коли-б навіть приняли її поодинокі громади, то се було-б дуже небезпечне, бо створило-б знова два типи гр. кат. церкви в Америці. Коли йде по часописях наріканне (після оо. Консульторів: інтриґи), то спричинили його того рода факти, що того року тоді, коли наш нарід готовився до Вел. Посту, — в епископській резиденції і монастири СС. Василиянок вже співали: „Христос воскресе!"

6. Мені приємно було довідатися перший раз від оо. Консульторів, що епископ „уболіває" над тяжким матеріяльним положенням Духовенства, та вже має на се капітальний лік: „працює над заведенням карности і дисципліни серед клиру". Як то з самої карности і дисципліни вийде поліпшенне нашої матеріяльної долі, — це вже секрет субтельної льоґіки оо. Консульторів. Чи ми ще за мало карні? Наш страх перед карою вже пішов так далеко, що ми навіть не думаємо о тім, чи маємо ще які права, чи ні. Ми від віків виховані в покорі, в сліпім послуху до власти; в нашу душу вкорнене переконанне, що власть є на те, щоб стояла з батогом над нами, і била, коли і за що їй захочеться, а ми маємо тільки в покорі наставляти плечі, та не мучити нашого бідного мозку питаннями про якісь законні границі тої власти. Для того ми ведемо свою мізерненьку борбу о бит не заслугами, талантом або працею, а тільки покорою і покорою. Чи ще Вам за малс гої нашої карности і дисципліни, оо. Консультори? Гляньте тільки скрізь по нашій дієцезії — скільки то в нас покори? Чи не знаєте, скільки то може наш брат нині осягнути покорою, хоч би крім неї не мав ніяких інших кваліфікацій? Чи не бачите на власні очі, що ті, які тої т. зв. покори мали за мало, але натомісць посміли чути себе чимсь гіднішим від раба, — тяжко були укарані? Не покликуйтеся, оо. Консультори, на Айришів, бо їм ще далеко до такої карности і дисципліни, як у нас. Та мимо того, що у них нема такої покори як у нас, їх сліпі священики не ходять по жебрах. От би нам отсе питанне пояснити. На доказ того, що в нас є аж надто багато тої Вами захвалюваної карности і дисципліни, послужать Вам ще й ті підписи, які Ви тепер зберете для Вашої оборони епископа: страх перед карою йде в нас вже так далеко, що ми готові на бажанне назвати навіть чорне білим.

7. Ґратулюю їх Преосвященству, що піднесли число новичок з 6 на 18, що вспіли заложити вже одну 4-клясову школу, та що найважнійше, — що зібрали — як на наші обставини— значні фонди: на семинар, сиротинець та місийний фонд. Однак хотів би я знати, коли Ваша оборона має бути дійсною обороною, як тими грішми орудується, чи вони йдуть на користь нашої церкви, а головно, що є з місийним фондом, з котрого наше духовенство обіцювало собі так много добра?

Так розваживши всьо, що Впреп. оо. Консультори написали, мушу заявити, що їх „оборона" є радше обжалованнем як обороною і було-б лучше не виходити з нею на денне світло. Хотяй і знайдуться такі що підпишуть ту оборону, то вона буде все таки дуже сумним документом для її авторів і для того, кого вони взялися обороняти. **Священик.**

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НОРТ ДЕТРОЙТ, МИШ.

Чому ми покинули гетьманську Січову Централю.

(Протокол нарад).

Дня 21-го листопада, 1926, відбулися збори „Козацької Січи" в українській народній школі на Норт Детройт. Збори створив бувший сотник тов. Іл. Гришко та представив, що з днем 7-го листопада ц. р. зістала зреорґанізована бувша 4 січова сотня, яка проголосила себе самостійною під назвою „Козацька Січ". Він пояснив далі потребу реорґанізації, та покликав бувшого фінансового писаря, щоб сказав дещо про бувшу сотню.

Тов. Сил. Гривнак: Наша сотня, яка істнує понад два роки, платила правильно вкладки та на жаль, нема навіть чим сього льокалю оплатити. А вже про допомогу батьківщині то нема що й згадувати. А чому? Тому, що гетьманська Січ не узнає, не має і не хоче мати ніякої контролі над собою, ні в справах фінансових, ні в політичних. От із таких причин ми мусіли зреорґанізувати нашу бувшу сотню та повернути до ідеї давної Січи.

Теперішний орґан Січи замісць закликати до жертв на підмогу батьківщині, полемізує з укр. орґанізаціями та обкидує болотом найкрасших синів України, найбільших наших діячів та найбільш заслужених людей українського народа.

Гетьманська Січ і її орґан має більшу приязнь з католицизмом, рутенством та всякими конкордатами, ніж з українством. Рутенства більш боронить як самого імени українського. От і тому не можна погодитись з такою ідеєю, бо вона шкідлива українському народови.

Дальше забрав слово бувший сотник 13 сотні тов. Дяків: Приїхавши з краю, як січовий стрілець Укр. Гал. Армії, я навіть шукав за такою орґанізацією як Січ. А коли довідався, що така істнує, з радістю в душі вступав в її члени, бо знав, яка є ідея і ціль січовиків. Та, на жаль, довго мені не взяло і переконався, що це тільки зверха є січова назва, але нема в тій Січи січового духа.

Коли я згадав раз про поміч інвалідам та політичним вязням, то окружний отаман Кошіль сказав: Кому там засилати поміч? І назвав тих нещасних таким іменем, що й повторити годі. Найкрасший цвіт українського народу, найвірнійші сини, герої, що зложили свої буйні голови в нерівнім бою з ворогами, що проляли свою кров за українську землю, то це в гетьманських січових отаманів нічо, а російський ґенерал — це ясновельможний пан гетьман всієї України. Прямо годі порозуміти! Я-ж був в Уманщині і Херсонщині, та по других місцях України і бачив, яку прихильність мав цей ясновельможний серед народа. Прямо булиб коцюбами гнали, якби був показавсь між селян. А тут наші гетьманські січовики підносять його величество прямо перед престіл Всевишнього, та звуть його спасителем України, а борців сволочею.

В таких як д-р Назарук, гол. отаман Гриневецький, отаман Кошіль, Сајк і другик отаманчуків і підотаманчуків, той ясновельможний стоїть висше віж народні генії: Франко і Шевченко. Коли я вступав до тої Січи, то говорили мені, що Січ не має нічого спільного з релігійними питаннями і релігійні переконання в Січи не мають місця. Та чую, що головний отаман Гриневецький вже кілька разів говорив прилюдно, що хто не є католик, хто не вірить в злуку української держави з католицькою церквою, хто не вірить, що тільки одна католицька церква зможе відбудувати українську державу, з ясновельможним гетьманом Павлом на чолі — той не січовик. От, якими кличами, яким гаслом послугується гетьманська Січ.

З таким розумінием січової ідеї ми не можемо погодитися, тому ми зірвали раз на завсігди з такою січею і хочемо створити новий центр Української Народної Січи.

Дальше забрав слово бувший окружний орґанізатор тов. Я. Бойко: Я орґанізував ту Січ, підпомагав її грошево, як ніхто инший. Заохочував других, так що свого гроша і праці я вложив тут доволі. Тоді мене величали і поважали. Але коли прийшлось мені звернути увагу на їх блуди, то окружний отаман поступив зі мною не по людськи. Як хотів я забрати голос на січовім вічу, то д-р Назарук і отаман Кошіль сказали, що я не вчений, то не вмію говорити. От, як вони нами крутять! Як швець шкірою! А все тому, що ми щирі, покірні, жертволюбиві. Тов. Мусійчук також був величаний і шанований, так довго поки не став в обороні правди і поки не звернув увагу на блуди в Централі. Коли прийшов д-р Назарук до редакції Січи та почав писати свої лайливі писання на д-ра Трильовського, від годі наступив роскол в Січи і від того часу почала Січ упадати. Бо кождий знає, що д-р Трильовський був той, котрий заложив Січ і її виховував і був душею Січи.

Майже всі страйки в Галичині переводились при допомозі освідомленої Січи, — а це все заслуга д-ра Трильовського. Одним словом, д-р Трильовський створив Січ і через Січову орґанізацію освідомляв наше селянство в Галичині і за це певно д-р Назарук не злюбив його. А можливо тому, що д-р Трильовський освідомляв селян, щоби не носили попам: кашу, голубці, пироги, солонину, ковбасу та вино на парастаси чи на які другі поминки.

Тов. Гривнак: Через ту зневагу і викидуванне ми довідались, яка ціль в гетьманській Січи і куди вона могла би нас завести.

Дальше забрав голос бувший четар 4 сотні тов. Ан. Тригук: Коли я прийшов на окружні збори, то сказали мені, що ми всі з бувшої сотні нечесні, бо не попираємо горячо січової преси, не складаємо на пресу соток долярів, а тільки десятки, та що не попираємо політики епископа, тому не можемо бути на зборах. А були не збори в справі розбиття віча. І я мусів вийти. От бачите, ми, що поставили пана Кошіля на отамана, дали йому честь і, піднесли його в громаді, за це ми тепер нечесні, а він і йому подібні всі чесні. Всі що дослужились від нас чести — є чесні, а ми, що їм дали ту честь — є нечесні і не маємо права бути на нарадах. Так поступають з нами гетьманські січовики і так а не инакше поступив би і сам ясновельможний пан гетьман всієї України, якби ту Україну мав.

Нам треба гетьманів і отаманів таких, які здобулиб собі честь і шану самі за свої діла, а не таких, що чекають, аби їм дав нарід шану і славу, а вони будуть опісля ще й відбирати нам за те свободу слова. Нам треба гетьманів таких, щоб здобули собі в боротьбі булаву, а не таких, що хотять, аби ми дали їм булаву, а вони засядуть на тропі тай будуть помагати відбудовувати „неділимую матушку".

Дальше забрав слово бувший прихильник гетьманської Січи тов. Ів. Чайківський: До приїзду д-ра Назарука Січ в Детройт мала завсігди гроші в касі і на лісті (виказі) жертв на край січова громада в Детройт не застидалась ніколи. Була тоді контроля, звіт і був порядок. А коли д-р Назарук вкорінився з своєю ідеєю гетьманства так все те загинуло. Бог і отамани тільки знають про збірки, а ми то ні. Коли було раз згадано, щоб заслати поміч краєви, то отаман Кошіль сказав: „Що? — Кому там засилати? Хай признають гетьмана Скоропадськово, то тоді зашлемо", ще й погане слово добавив.

Попередно то ніхто не справляв бенкетів в нічию честь, а за те посилали підмогу краєви, а тепер за гетьманської Січи то за бенкети не трудно. Минувшої весни справляли бенкет в честь яснов. пана гетьмана, то кождий січовик дав по $1.50 на ту гостину.

Позвозили на цей бенкет ляцьких достойників з Гамтрамк, а наші отамани зі старшинами та Ляхами бавились і пили на честь гетьмана, а нам опісля сказали, що є недобір $160. Та цей недобір Бог знає чи покритий до днесь, чи ще ні. Про такі недобори і тов. Мусійчук з Шикаґа писав.

Хто тільки відважиться звернути увагу на їх блуди, того сейчас визвуть дураком, сміттям. Визивають народніх діячів, найбільш заслужених людей тільки за те, що ті не годяться з їх роботою. Пан отаман Кошіль потрафив визвати навіть такого, як акад. М. Грушевський, старою торбою, а Петрушевича зрадником, а всіх прочих дураками, хаотиками та сволочею. В них тільки один достойник і той найбільше добра зробив для України. Є ним ясновельможний пан гетьман Павло. Він один має в світі велике значінне, його величість кладуть аж перед престіл Всевишнього.

Свято Першого Листопада всюди громадно святкують, а зібрані гроші на святі засилають до краю інвалідам та родинам по поляглих героях, а наші гетьманці святкують, як отаман скаже і як він запорядкує, і нікого не допускають до зорпорядимости.

Минувшого року святкували свято, а зібрані гроші на святі до днесь ніхто не знає куди, кому і де вони змололись. Ми би не писали за це, як би нам гроші падали з дощем, але ми мусимо працювати в поті чола на кождий цент і як такі чорнороби хочемо знати, де наш гріш зужився: чи пішов на українські народні ціли, чи може змарнував його хто, або й зужив на ворожі нам ціли? От і з таких причин ми зірвали зносини з Січею гетьманською та її Централею в Шикаго.

Тов. В. Коваль прочитав лист від зреорґанізованих сотень з ріжних місцевостей, які підносять ті самі думки що й ми, та підніс справу чартеру і вибору статутової комісії.

Тов. Т. Михальчук піддає, що треба, щоб всі зреорґанізовані сотні злучились в. одно тіло, цеб-то, щоби створили централю, бо поодиноко буде годі істнувати, та порозуміватися між собою у всяких справах.

Тов. В. Коваль дає внесок, попертий тов. П. Войтовичем, щоб вибрати статутову комісію, котраб порозумілася зі всіма сотнями, котрі вже відірвалися від Централі в Шикаґо.

До статутової комісії ввійшли: Ів. Чайківський, Т. Михальчук, А. Патра, Я. Бойко, Сил. Гривнак, Р. М. Дмитрів.

Тов. Т. Михальчук вносить щоб дати признанне і шану д-рови Трильовському, та підчеркнути його заслуги за щиру і невтомиму працю в орґанізованню Січий, та його просвітню працю серед селянства в Галичині, а опрокинути Січ гетьманську і її цілий провід з д-ром Назаруком на чолі. Внесення одноголосно одобрено. Ухвалено подати звіт зборів до часописи „Свобода", та подати до відома, що місячні збори „Козацької Січи" будуть відбуватись в перцу неділю кождого місяця. Нових членів вписалось около двайцять, так що зі старими є окло пятьдесять членів. Збори замкнено піснею: „Не пора, не пора, Москалеві й Ляхові служить".

Р. М. Дмитрів, писар.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ПОРТЛЕНД, Ореґ. Тов. ім. Ів. Франка, від. 92, повідомляє, що річний мітінґ відбудесь о 2-ій годині попол., в неділю, дня 5-го грудня, в домі Френк Кіча, 676 Harold Ave. Буде, вибір нового уряду на 1927 р. і важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кари 50 ц, а урядник 1.00. — С. Богачик, предс.; Е. Пелех, секр.

ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 96, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеться в неділю, дня 5. грудня, о год. 2-ій пополудни, в гали церковній. Обовязком кождого члена є прибути на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Контроля буде здавати справоздання з цілого року і буде вибір нового уряду на 1927 рік. Кождий член має вирівнати свій довг, інакше будуть суспендовані. Від дітий місячної вкладки не будесь принимати. Проситься членів в полідне принести свої вкладки на Сиротинець У. Н. Союза. — Василь Спожарський, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Повідомляється всіх членів Тов. Зап. Січи, від. 206, що мітінґ звичайний відбудеться дня 5-го грудня на гали парафіяльній. На тім мітінґу будеться вибирати новий уряд. Обовязком кождого члена є явитися на той мітінґ. Неявившийся член підпадає карі після статута. Початок мітінґу о 2-ій годині попол. — Яким Шаравара, предс.; Йосиф Кава, кас.; Ілія Паґут, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. Жеребецька Любов, від. 144, повідомляє отсим, що місячний мітінґ відбудесь в суботу, дня 4-го грудня, о год. 8-ій вечером в гали Укр. Нар. Дому, 217 Іст 6-та Ул. Проситься членів і членкинь прибути на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Також проситься вирівнати свої довги перед річними зборами та призначити день річних зборів на вибір уряду на слідуючий рік. Тих членів, котрі ще не зложили жертви на Сиротинець, проситься зложити на сім мітінґу. — С. Шевців, предс.; Д. Чайка, секр.

НІЯҐАРА ФОЛС, Н. Й. Бр. Покр. Богородиці, від. 351, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбудесь в неділю, 5-го грудня, на гали парафіяльній. Кождий член має бути на мітінґу бо будесь вибирати новий уряд на рік 1927. Неявившийся член заплатить кари 1 дол., а урядник 2 дол. — Данило Кисіль, предс.; Гіларій Мартинишин, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повікомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеться в неділю, дня 5-го грудня, о годині 2.30 точно, в гали звичайній. Проситься всіх членів прибути на сей мітінґ, бо є важні справи до вирішення. Буде справоздання за цілий рік уряду і контр. комісії; вибір уряду на рік 1927; справа Сиротинця-Захисту при У. Н. Союзі і другі важні справи. Довжникам пригадується, щоб вирівняли всі свої залеглости. Всі члени мають принести належитість за календар на 1927 рік. Неявившийся член підлягає карі 1.00 дол., а урядник 2.00 дол., після ухвали на минувшім мітінґу. — Пилип Маник, секр.

САВТ БРУКЛИН, Н. Й. Бр. св. О. Николая, від. 293, повідомляє отсим всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться дня 5. грудня с. р. точно о годині 11-ій перед полуднем, в гали церковній, 157 18-та ул. На сі збори обовязані урядники явитись під карою 2.00 дол., а члени під карою 1.00 дол. Приниматись буде вчлени братства ідо У. Н. Союза без вступного. Довгуючі члени мають вирівняти свої залеглости до того часу. До вирішення є важні справи, а то: відчитання проекту статута; справоздання члена комісії, контр.; справа Сиротинця; докладне провірення рахунків балевих і інші біжучі справи. По вичерпанню дневного порядку відбудесь вибір уряду на рік 1927. — С. Нигрич, предс.; Гр. Чорадайло, секр.

ВУДГЕЙВЕН, Н. Й. Отсим повідомляється всіх членів Тов. Вільна Україна, відділ 200, що річний мітінґ відбудеться 4-го грудня, о годині 6.30 вечер, в гали де звичайно. Проситься всіх членів явитись на мітінґу, бо будуть важні справи до полагодження і будесь вибирати новий уряд. Неявившийся член на зборах підлягає карі 1.00 дол., а урядник 2.00 дол. — Ник. Костів, предс.; Войтко Концур, кас.; Денис Великанович, секр.

МАНВІЛ, Р. АЙ. Тов. ім. Михайла Драгоманова, від. 181, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що мітінґ річний відбудеться дня 5-го грудня. Проситься всіх членів прибути на сей мітінґ, бо є дуже важні справи до полагодження. Неявившийся член буде караний після статута. Хто хоче вступити в члени хай прийде на мітінґ, а буде принятий без оплати вступного. — Юрій Ясінчук, секр.

ДЕРБИ, КОНН. Тов. Запорожська Січ, від. 23, повідомляє своїх членів і члениць, що річний мітінґ відбудеться дня 5-го грудня, в неділю, о годині 1-ій пополудни, на шкільній гали, 135 Мейн стр., Дерби. Проситься кождого члена конечно прибути, бо є дуже важні справи до полагодження, як вибір нового уряду на 1927 рік та полагодження інших справ, які були відложені на річні збори. Неявившийся член підлягає карі 50 ц., а урядник 1.00 дол. — В. Шуран, предс.; Т. Захаревич, кас.; І. Бінковський, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх членів і члениць, що річні збори відбудуться в суботу, дня 4-го грҐудня, о год. 7-ій вечером, в гали німецькій, 4435 Мейн ул. Проситься всіх членів прибути на сі збори, бобуде вибір нових урядників і будесь роздавати календарі на рік 1927. Також напоминається тих членів, котрі ще не зложили жертв на Сиротинець У. Н. Союза. Неявившийся член підлягає карі. — Д. Ридчук, предс.; М. Сас, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Укр. Бр. Пресв. Тройці, від. 203, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що річні збори нашого братства відбудуться в суботу дня 4-го грудня, в гали церковній, 162 Норт 5-та ул., о годині 8-ій вечером. Кождий урядник і член братства обовязані явитись під грозою кари статутової. Довгуючі члени мають перед тим часом свої залеглости вирівнати. На сих збоарх приниматись буде в члени без вступного. До вирішення є важні справи, як Сиротиня при У. Н. Союзі, справи Народного Дому в Бруклині і инші справи. По вичерпанню порядку денного відбудесь вибі руряду на рік 1927. — М. Шипот, предс.; В. Яськевич, секр.

КАРНЕҐІ, ПА. Тов. Українська Січ, від. 136, повідомляє своїх членів, що річний мітінґ відбудеться в неділю, дня 5. грудня, точно о 1-ій год. попол., в гали парохіяльній, 220 Jane St. Кождий член має явитися на той річний мітінґ, бо буде важна справа до полагодження. Проситься членів приеднувати нових членів. Кождий член має вирівнати свої залеглости. На мітінґу буде звіт за цілий рік і вибір нового уряду на 1927 рік. Неявившийся член заплатить кари 1.00 дол., а урядник 2.00 дол. — Николай Сіворський, пр.; Йосиф Сус, секр.

ЛЕЙКВУД, О. Бр. Сошествія св. Духа, від. 108, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що річний мітінґ відбудесь дня 5. грудня, в неділю, о 1-ій годині пополудни в гали церковній. Проситься прибути на означений час, а довгуючих проситься вирівнати свої вкладки. Буде вибір нового уряду на рік 1927. Неявившийся член підпадає карі 50 ц., а урядник 1.00 дол. — Д. Потажний, рек. секр.

НАЙМЕНШІ ДЕРЖАВИ НА СВІТІ.

Крім загально звісних малих держав, як Люксембурґ, Ліхтенштайн, Монако й инших є ще републики, вільні держави і королівства, які наче позабула всесвітня історія. А вони такі малесенькі, такі незамітні, що навіть не є зазначені на мапі як незалежні „держави". Вони такі малі щодо простору і щодо населення, що не мають ніякого впливу на політику. Є їх чотирнацять, а саме чотири монархії і десять републик. Найменшою самостійною державою на світі треба би вважати **Тавотару.** Є то чотири квадратні кільометри великий острів, при північному побережі Сардинії в Середземному морі. Жиє там менше як 50 людей, самі вбогі рибалки. Але їм після смерти їх цісаря Петра І. (з кінцем минулого століття) Італія ґарантувала незалежність. Той Петро І. був цісарем „з власної ласки", заслужений для Італії адвокат Бартоліні. Йому король Віктор Емануель подарував цей острів.

В незвичайний спосіб повстала вільна держава **Підкаірн,** острів великий пять квадратових кільометрів на Тихому океані, в тому місці, де той океан є найтихійший. Тому 120 літ причалило там кілька анґлійських моряків, яких корабель розбився. Вони застали там усього лише кількох Полінезійців. Повбивали Полінезійців, а їх жінок задержали для себе та заснували невеличку державу, яка аж до нині вдержалася і збільшувалася. Тепер жиє там около 150 людей, які жиють із риболовлі.

На третьому місці стоїть **пачкарська република Ґавст** у Піренеях. Вона не має границь у повному того слова значінні. Двіста пачкарів жиє на просторі около шість квадратових кільометрів, у кількох селах. Заробляють собі на прожиток пачкарством. Ані Франції ані Еспанії досі не вдалося знищити це пачкарське гніздо. Тому, що ці люди не підлягають нічиїй владі, до певної міри правлять самі, то їх можна вважати самостійною вільною державою.

Цікава є також держава **Бардсей,** острів при побережі Валії. Анґлія не перепиняє около 100 мешканцям того острова, що жиють на просторі 7 квадратових кільометрів і так ці люде мають свого короля, якого все вибирають на ціле життя. При торжествах король носить бронзову корону, яка колись належала до анґльосаського короля.

Цілком комуністичним краєм є вільна держава **Руно Сар,** на острові Руне в Рижському заливі. На цьому 19-квадратних км. великому просторі жиє 400 людей в повній спільноті; займаються риболовлею, трохи торговлею а не чіпає їх ніяка держава; всі платять однакову данину своїй верховній раді. Давнійше цікавилася Швеція тим шматком землі, бо мешканці її говорять по шведськи. Тепер Латвія має в цьому свою користь, щоби Руно Сар був незалежним краєм.

То були би найменші споміж найменших. Тепер вичислимо трохи більші держави, які, в порівнанні з дотепер вичисленими, мають управильнену управу. Тут передовсім належить **Монако** найбогатше князівство а рівночасно найменша країна на світі, бо простір її виносить всього 1.5 квадратних км. Одначе Монако має 13.000 мешканців, із яких 11.000 живе в **Монте Карльо,** а лише 2.000 в столиці Монако. Князі Ґрімальді володіли там уже від 1641-го року. Славне касино гри покриває всі видатки того маленького краю, тому горожане не потребують платити ніяких податків. Монако має навіть свою армію: одного майора, трох поручників і 300 вояків! Франція ґарантує цій державі независимість.

Уже трохи більшою є вільна держава **Фіюме,** яку Д'Анунціо привернув під зверхництво Італії, вже тоді як місто Фіюме й пристань були призначені для Юґославії. На просторі 28 квадратових км. має Фіюме 53.000 мешканців; усі вони живуть у місті або в трьох пристанях.

У вічній грошевій скруті находиться апенінська република **Сан Маріно.** Є леґенда, що оснував цю републику в 304-му році св. Марін. Відтоді була вона прибіжищем переслідуваних християн. Та певнійше є, що република ця повстала в 885-му році з оснуванням монастиря Ст. Марін. Перед війною мала вона 61, а нині має 89 квдр. км. простору, та не знати докладно чим вона так збільшила свій простір. Верховна рада править 12,000 мешканцями. Рада ця складається з 60 послів. Мешканці жиють із плекання винограду, худоби й видавання почтових марок, а мають війско з тисячі вояків! Отже кождий дванацятий мешканець є вояком!

Не більше мешканців має князівство **Ліхтенштайн.** Князь Ліхтенштайну 86-літний Іван II. ніколи не жиє в своїй столиці Вадіз, лише все в Австрії. Але князеви не мають цього за зле, бо він є дуже богатий та оплачує всі видатки краю 159 квадратних км. великого. Тому й тут мешканці не платять ніяких податків.

Найцікавішою з усіх републик є мабуть **Атос,** звана також **Ґаґіон Орос** (Свята Гора), на півострові Атосі в Еґейському морі. Простору займає ця черкеча република 200 квадратових км., а живе там 6000 черців. Жиють вони всі на Святій Горі, або довкола в бічних долинах у двацяти монастирях. Головного свого ігумена вибирають на ціле життя. Черці управляють рілю самі та жиють самі для себе зовсім відрізані від світа. Є там черці всіх національностей. Багато між ними є Українців. Бувший диктатор Панґальос хотів позбавити їх независимости, скасувати цю републику.

Таксамо 6000 мешканців має **Андоря,** република в Піренейських горах, але простору займає вона вже 452 квадр. км. Зрештою Андора не має значіння. Мешканці говорять катальонською мовою, але на основі договору править ними **Франція.** Катальонці платять Франції річно невеличку суму (приблизно 400 франків) за військову охорону. Рада зложена з 24 послів полагоджує справи уряду.

Тепер слідують **велико-держави** між мініятурними державами. Є їх **три.** Вільна держава **Данціґ,** який відділено від Німеччини. Істнує вільна держава Данціґ від 1920-го року, а має 1849 квадр. км. простору з 364.000 мешканців. Найвищою владою є сенат, що складається з двох президентів і 20 сенаторів. Від 1924-го року валютою Данціґу є ґульден, що рівняється одній двацятьпятій части фунта стерлінґа. Данціґ є під протекторатом Ліґи Націй.

Другою великою державою є велике князівство **Люксенбурґ,** що займає 2586 квадр. км. простору з 264.000 мешканців. Із них 46.000 живе в столиці тої самої назви. Люксембурґ щойно від 1919 є конституційною монархією; істнує від 1354-го роук а в 1867-му році проголошено його невтральність. Давніще володіли тут ґрафи Ліцельбурґи, а як вони вимерли, заняли їх місце насавські князі. Теперішньою реґенткою Люксембурґу є велика княгиня Шарльота, від 1918-го року, коли то абдикувала її старша сестра Марія Аделяйда.

Найбільшою споміж малих держав є **Мемель** (Клайпеда), який в 1923. році признано Литві, але заґарантовано йому автономію. Мемель має 2657 квадр. км. простору з 142.000 мешканців, а править краєм директорія.

Із тих 14 малих держав лише одна (Піткаірн) лежить поза Европою. Поза Европою лежать ще дві найменші держави: муринська република **Гаїті** й **Ель Сальвадор,** 28,000 і 20,000 кв. км. великі з 1.6 згл. 1.5 міл. мешканців.